

Helhetlig opprydding i forurensede sedimenter i Oslo kommune – Ren Oslofjord. Hva er bakgrunnen for oppryddingstiltakene i Oslo havn?

Av Torild Jørgensen

Torild Jørgensen er prosjektleder i Oslo Havn KF

Innlegg på seminar 31. mai 2006

Et tilbakeblikk

Det har vært arbeidet for opprydding av forurenset sjøbunn i Oslo havn i mer enn ti år. Mudringsarbeider er en kontinuerlig og naturlig del av havnedrift, også i småbåthavner oppstår slike behov. Prøvetakinger av sjøbunnen og kjemiske analyser på 90-tallet viste at sjøbunnen inneholdt mengder av miljøgifter som tilsa at massene måtte håndteres på særskilte måter. Utslipp fra industri langs elvene, snødumping i havnebassenget, skipsverft, utslipp og utlekking fra maling, kloakkutslipp med mer hadde alt bidratt til at en rekke forskjellige miljøgifter hadde blandet seg i den avsatte sjøbunnen. Det ble fremmet forslag om å fjerne miljøgiftene slik at de ikke skulle settes i bevegelse av skipspropeller og aktivitet på sjøbunnen, og dermed gjøres tilgjengelig for organismer. Eller at planter og

organismer ikke skulle oppta miljøgifter direkte fra sjøbunnen.

Med utgangspunkt i dette arbeidet Oslo havnevesen med løsninger for å fjerne forurenset sjøbunn, og i 1992 forelå konkrete planer for strandkantdeponier. I 1996 var dette bearbeidet til en tiltaksplan for mudring og deponering av 500.000 m³ forurenset sjøbunn i strandkantdeponier i Bjørvika, Bispevika og Lohavn. En rekke kartlegginger og utredninger var gjennomført og lagt til grunn for tiltaksplanen og søknad til SFT. SFT ga tillatelse til gjennomføring av tiltaksplanen etter forurensningsloven i juni i 1997, og forslag til reguleringsplan ble utarbeidet. Men reguleringsplanen ble aldri fremmet til politisk behandling på grunn av innspill om at dette var konfliktfylt i forhold til veiplaner og mulig byutvikling.

Det var dermed behov for å vurdere andre håndteringsalternativer, og en rekke alternativer ble vurdert som rensing, produksjon av leca-kuler og landdeponering – uten at noen av disse ble ansett som ideelle for Oslos utfordringer. Ide om dypvannsdeponi ble også lansert, og utredningsarbeidet for dette startet i 1998. I november 2001 ble konsekvensutredning for dypvannsdeponiet oversendt SFT, og i juni 2002 stilte SFT krav om en tilleggsutredning. Denne ble utarbeidet og i juni 2004 konkluderte SFT med at utredningsplikten var oppfylt. Det ble stilt krav om nærmere undersøkelser før oppstart av arbeidene. I forbindelse med at konsekvensutredningen var på høring kom Oslo kommune med negative uttalelser, og Oslo havnevesen valgte da å legge oppryddingsarbeidene på is. Mudringsarbeider var ikke prekært for havnen, som opplevde at ingen av de foreslåtte løsningene var akseptert. Spørsmålet var blant annet om havnen hadde arbeidet for alene, og at blant annet andre kommunale etater ikke var kjent nok med planen og dens forutsetninger.

Stortingsmelding om "Rent og rikt hav"

Utfordringene vedrørende forurenset sjøbunn var fortsatt en realitet, både langs Norges kyst, i Europa og på verdensbasis. Ved Stortingsmelding nr. 12 "Rent og rikt hav" ble temaet satt høyt på den politiske dagsordenen, og Fylkesvise tiltaksplaner ble fremholdt som en av hovedstrategiene i arbeidet med forurenset sjøbunn. Målet for arbeidene var å

sikre et helhetlig regionalt grep i forhold til større kyst- og fjordområder. Meldingen var med på å sette forurenset sjøbunn på dagsordenen i Oslo igjen, og var sannsynligvis årsaken til det presset som etter hvert framkom på Oslo kommune.

På bakgrunn av Stortingsmeldingen ble det valgt ut 29 prioriterte områder, med alvorlig forurensning og kostholdsråd, for kartlegging som ble gjennomført i 2003. En viktig motivasjon for arbeidet var selvfølgelig gamle og utvidede kostholdsråd som etter hvert gjaldt områder spredt utover hele Norges kyst. Det vil si at Norge måtte se i øynene en nasjonal utfordring. På bakgrunn av kartleggingene som Fylkesmennene sto ansvarlige for utarbeidingen av, ble det utpekt 15 områder hvor det skulle utarbeides 15 fylkesvise tiltaksplaner. Områdene ble særlig prioritert på bakgrunn av:

1. Særlig høyt forurensningsnivå
2. Planlagte eller pågående aktiviteter som det var behov for å koordinere og som kunne utnyttes i forbindelse med oppryddingsprosjekter
3. Tilstrekkelig kunnskap, mulig å oppnå gode resultater

Oslo havn – Prioritert område

Ikke overraskende passet Oslo havn inn i disse kriteriene, og ble dermed utpekt som prioritert område for utarbeiding av tiltaksplan. SFT ga dermed Fylkesmannen i Oslo og Akershus i oppdrag å lage en helhetlig plan for opprydding i Oslo. Fylkes-

mannen visste at Oslo kommune kom til å bli sentral i gjennomføring av oppryddingsarbeidene, og ønsket derfor at kommunen skulle ha eierskap til planene. Oslo kommune aksepterte forespørselen om å stå ansvarlig for utarbeiding av tiltaksplanen, og henvendte seg til Oslo havnevesen som leder av arbeidet. Utarbeidingen av en tiltaksplan skulle utføres av relevante etater, og midler til konsulenthjelp ble overført. SFT engasjerte seg spesielt i å ta initiativ til samhandling i Oslo på grunn av flere pågående arbeider og planer; bygging av ny opera, bygging av senketunnel på E18 mellom Havnelageret og Sørenga, byutvikling i Bjørvika/Bispevika, utbygging på Tjuvholmen, byutvikling på Filipstad og samling av havneaktiviteter i Sydhavna. Det var pågående arbeider, og en koordinering av disse og samkjøring kunne gjøre at små endringer i prosjektene gjorde en samordnet opprydding mulig.

Det var viktig at en ny helhetlig tiltaksplan var godt forankret i kommunen, og at den i utgangspunktet tok opp i seg mål som Oslo kommune og etatene hadde vedtatt. Viktige premisgivere og problemeiere som deltok i utarbeidingen av tiltaksplanen var Helse- og velferdsetaten, Vann- og avløpsetaten, Plan- og bygningssetaten, Friluftsetaten og Byrådsavdelingen for miljø- og samferdsel. Oslo Havn KF ledet arbeidet. Fylkesmannens miljøvernnavdeling var med som observatør, og konsulenter som ble valgt til å bistå i arbeidet var Norges Geotekniske institutt, NGI og Norsk institutt for vannforskning, NIVA.

Gruppens sammensetning skapte en god forankring i kommunen, samt at tiltaksplanen ble godt kjent i kommunen.

Den kommunale arbeidsgruppen ble etablert i desember 2004. For å hente innspill fra omgivelsene, og orientere om arbeidet som ble igangsatt, ble det avholdt et åpent informasjonsmøte for relevante "stakeholders", interessenter, i januar 2005. Her ble problemstilling og faktainformasjon presentert, og deltagerne ble utfordret til å komme med sine problemstillinger og eventuelle behov. Denne invitasjonene gjaldt også mens planutarbeidingen pågikk vinteren 2005, og i april ble det avholdt et nytt møte med interessentene hvor forslag til tiltaksplan ble presentert. Planen ble lagt ut på en fire ukers høringsperiode i mai, og deretter oversendt til politisk behandling i juni 2005.

Det ble arbeidet med mye informasjon til interessenter i Oslo, og også til dels på Nesodden. Engasjement og motstand mot den senere vedtatte planen i "fjerne" nabokommuner ble derimot ikke forutsett, jeg tenker på Opegård kommune.

Saksgangen i Oslo kommune ble som følger:

- Helhetlig tiltaksplan ble vedtatt i bystyret 26.10.2005
- Alternativ dypvannsdeponi og reguleringsplan for dypvannsdeponi ble vedtatt i Bystyret 16.11.2005
- Byrådet ba Oslo Havn KF om å være tiltakshaver for gjennomføringen 17.11.2005
- Havnestyret vedtok å påta seg rollen som tiltakshaver 24.11.2005

Planen var dermed godt forankret i Oslo kommune, både administrativt og politisk.

Prinsipper i planen – gjennomføring og finansiering

En stor utfordring i gjennomføringen av planen var å få de aktuelle partene rundt oppryddingsområdene til å delta, og ikke minst til å stille seg villige til å påta seg kostnader for oppryddingen. Følgende prinsipper ble lagt til grunn:

- Det tas utgangspunkt i tiltak som uansett skal gjennomføres
- Aktørene medvirkning vurderes i forhold til deres relevante delområder
- Primærbehovet for aktørene må dekkes i gjennomføringen (bruksgodkjenning bolig, seilingsdybde, mudringsbehov i småbåthavner med mer)
- Anbefalte ikke fondsmodell – vil trenge juridiske avklaringer, hjemmel for pålegg
- Praktisk innfallsvinkel
- Spleiselag, ikke legge vekt på ”hvem har skylden”

En skisse til finansieringsplan ble foreslått og akseptert av de forskjellige partene:

- Oslo Havn KF bidrar med 40 millioner, inkl. kr. 10 mill til uforutsett
- SFT bidrar med inntil 40 millioner, inkl. kr. 10 mill til uforutsett, og betinget av at de andre bidragsyterne bidrar
- Oslo kommune kr. 12 – 20 mill pluss evt. bidrag til småbåthavner
- Statens vegvesens samlede bidrag

ca 15 mill på bestemte forutsetninger

- Andre bidragsytere kr. 12 – 20 mill.

Arbeidene er under gjennomføring ved at en kontrakt er inngått på etablering av dypvannsdeponi og mudring av 500.000 m³ forurenset sediment med transport og nedføring i dypvannsdeponiet. Arbeidet startet opp i februar 2006, og vil pågå i 2 år. Det er inngått opsjoner for småbåthavnene i Bestumkilen og Frognerkilen.

Hvorfor dypvannsdeponi?

- Dypvannsdeponiet ved Malmøykalven er utpekt som det best egnede sjødeponiet i Indre Oslofjord. Deponiet er lagt i et markert basseng, det er tydelige og gode terskler rundt deponiet, det er kun behov for å bygge opp mindre sjeteer på to mindre punkt rundt deponiet – noe avhengig av mengde masser som går til deponiet, det er lite strøm i området, toppen av deponiet vil ligge på minus 63 meter under havoverflaten. Sjøbunnen på stedet er også forurenset fra tidligere.
- Sedimentene er ikke klassifisert som farlig avfall, og kan dermed håndteres i sjøen etter bestemte krav
- For et suksessprosjekt er det viktigere med mudring av størst mulig områder samt tildekking, enn en perfekt opprydding på mindre områder
- Ved å tenke kost/nytte kan en gjennomføre et større prosjekt og dermed få ryddet mest mulig

- Dypvannsdeponiet er en lokal og bærekraftig løsning av et arvet miljøproblem, godkjent av SFT
- Det har vært stor tro på dypvannsdeponiet ved Malmøykalven som en god miljøløsning, og det ble valgt å holde på den beste løsningen.